

Arbetsterapeutisk kompetens i beredskapsplaneringen

Ett ställningstagande antaget av Sveriges Arbetsterapeuters förbundsstyrelse september 2025

Medarbetare i kommuner och regioner är avgörande för hälso- och sjukvårdens och omsorgens bidrag till totalförsvaret och det civila försvaret. Tillgången till rätt kompetens vid rätt tid och plats behöver värnas även i en kris- och krigssituation. Utmaningen är att tillse att den kompetens som gör mest nytta används i varje del av verksamheten i en kris- eller krigssituation. Beredskapsplaneringen behöver därför omfatta en bredd av professioner, däribland arbetsterapeuter.

Bristande involvering

Tyvärr är arbetsterapeuter endast i viss utsträckning involverade i beredskapsplaneringen. I en enkätundersökning genomförd i mars 2025 uppgav 72 procent att de inte varit involverade i arbetsgivarens beredskapsplanering. Avseende arbetsterapeuter med cheftjänst eller arbetsterapeuter som är anställda som medicinskt ansvarig för rehabilitering, MAR, utgör andelen som inte involverats 48 procent.

När arbetsterapeuter inte inkluderas i beredskapsplaneringen i tillräckligt hög utsträckning, saknas viktig kompetens kopplad till rehabilitering, habilitering och hjälpmedel. Det medför en risk att dessa områden förbises och tappas bort vid upprättandet av kris- och beredskapsplaner.

En nyckelkompetens i beredskapsplaneringen

Arbetsterapeuter kan och ska bidra innan, under och efter en kris- och krigssituation. I enlighet med professionens kompetensbeskrivningar¹ har arbetsterapeuter kompetens att

- verka inom verksamhetens speciella krisorganisation som aktiveras vid händelse av stora olyckor, katastrofer och krig
- anpassa sin verksamhet till de särskilda förhållanden som råder i kris- och katastrofsituationer
- bedöma risken för hur olika personer kan hantera en eventuell kris- och katastrofsituation och om behov finns
- vidta åtgärder för att minimera inverkan på aktivitetsförmåga och engagemang i aktivitet.

Arbetsterapeuters kompetens är därför central i alla faser av beredskapsarbetet – från prevention till återhämtning.

I det förebyggande arbetet kan arbetsterapeuter bidra till att säkerställa att rehabiliteringskompetens finns med i beredskapsplanering, arbeta med riskanalyser och tillgänglighetsfrågor, samt bidra i katastrofövningar och utbildningsinsatser. I akuta skeden

¹. Kompetensbeskrivningar för arbetsterapeuter.

kan arbetsterapeuter avlasta vården genom att underlätta utskrivningar, samordna insatser med regiondriven och kommunal primärvård samt bistå med hjälpmedel. I återhämtningsfasen fokuserar arbetsterapeuter på att återuppbygga en meningsfull vardag och stärka individens delaktighet, självständighet och livskvalitet. Arbetsterapeuter kan även bidra med utbildning och handledning av anhöriga och frivilligpersoner.

För att hälso- och sjukvården och omsorgen ska kunna bidra till totalförsvaret och målen för det civila försvaret behöver den arbetsterapeutiska kompetensen aktivt involveras. Arbetsterapeuter behöver användas som en resurs både i beredskapsplaneringen och det operativa arbetet vid kris- eller krigssituationer. Detta gäller hela vårdkedjan – från katastrofmedicin och akutsjukvård till den regiondrivna och kommunala primärvården samt omsorgen.

Sveriges Arbetsterapeuter anser att

- Frågor som rör rehabilitering, habilitering och hjälpmedel liksom fysisk och kognitiv tillgänglighet ska beaktas i beredskapsplaneringen.
- Arbetsterapeuter behöver involveras i högre utsträckning i kris- och beredskapsplaneringen, särskilt fackligt förtroendevalda, chefer och medicinskt ansvarig för rehabilitering, MAR.
- Tillgången till arbetsterapeuters kompetens behöver säkerställas i alla delar av kris- och beredskapsplaneringen inom hälso- och sjukvård samt omsorg, oavsett huvudman eller vårdnivå.
- Arbetsterapeuters kompetens behöver tillvaratas och användas relevant i verksamheten även vid kris- och krigssituationer.